

Nadzor boleznih pri prostoživečih živalih na slovenskem, evropskem in svetovnem nivoju

Diana Žele, Gorazd Vengušt

Univerza v Ljubljani, Veterinarska fakulteta, Inštitut za patologijo, divjad, ribe in
čebele, Gerbičeva 60, Ljubljana

Dejstva

- 1415 poznanih povzročiteljev bolezni pri ljudeh,
- 868 zoonoz,
- 175 povzročiteljev je vezanih na bolezni, ki jih uvrščamo med nevarne med katerimi je 132 zoonoz.

Taylor. L.H., S.M. Katham and M.E. Woolhouse, 2001. Risk factors for human disease emergence. Philos. Trans. R. Soc. Lond. Biol. Sci., 356: 983-9.

- Prostoživeče živali so prav tako izpostavljene številnim boleznim, ki so rezultat izpostavitve bakterijam, virusom, zajedavcem, toksinom in drugim fizikalnim povzročiteljem.

Sistemi obveščanja - Svet

- **World Organisation for Animal Health (OIE) - 1924**

Svetovna organizacija za zdravje živali (180 članic/od 195 držav)

- I. Spremljanje posebno nevarnih bolezni.
- II. V letu 2017 je na listi 116 bolezni živali, (virusi, bakterije, zajedavci) .

WORLD ORGANISATION FOR ANIMAL HEALTH

Protecting animals, preserving our future

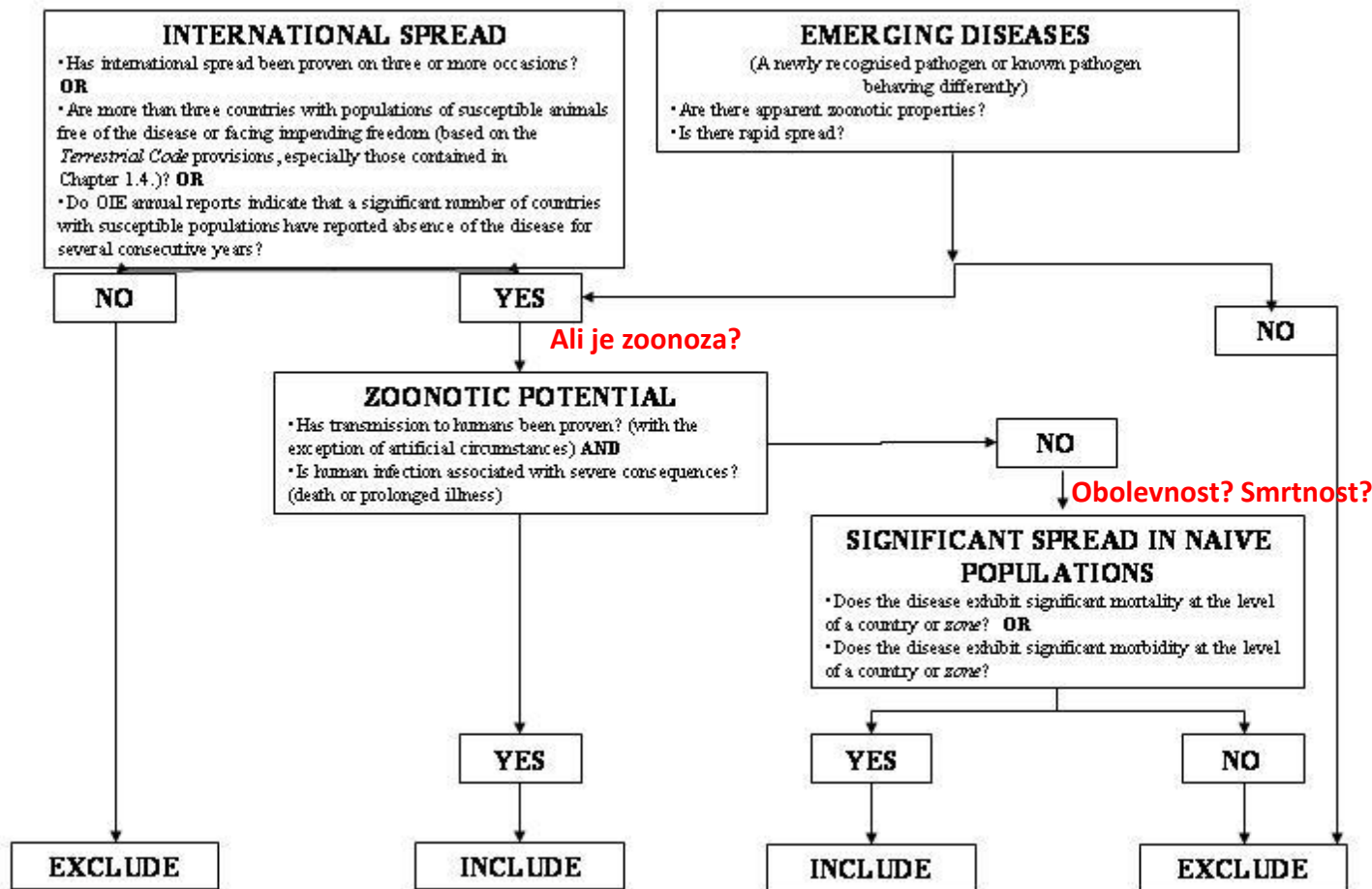
Office International des Epizooties

Sistemi obveščanja - Svet

Način izbora bolezni za OIE listo posebno nevarnih bolezni

Mednarodna razširjenost

Obnašanje bolezni

**PRILOGA 1: LISTA BOLEZNI V SKLADU S KODEKSOM O ZDRAVJU ŽIVALI OIE
IN NACIONALNIMA LISTA BOLEZNI**

BOLEZNI VEČ ŽIVALSKIH VRST

ZAP. ŠT.	BOLEZEN	MEDNARODNO IME	KODA
1.	bolezen Aujeszkega	Aujeszy's disease	B052
2.	bolezen modrikastega jezika	Bluetongue	A090
3.	bruceloza (<i>Brucella abortus</i>)	Brucellosis (<i>Brucella abortus</i>)	N103
4.	bruceloza (<i>Brucella melitensis</i>)	Brucellosis (<i>Brucella melitensis</i>)	N152
5.	bruceloza (<i>Brucella suis</i>)	Brucellosis (<i>Brucella suis</i>)	N253
6.	enzootični encefalomyelitis (vzhodni)	Equine encephalomyelitis (Eastern)	N220
7.	epizootična hemoragična bolezen	Epizootic Haemorrhagic Diseases	N160
8.	goveja kuga	Rinderpest	A040
9.	japonski encefalomyelitis	Japanese encephalitis	B212
10.	Krimsko kongoška hemoragična mrzlica	Crimean Congo haemorrhagic fever	N001
11.	leptospiroza	Leptospirosis	B056
12.	mehurjavost-ehinokokoza/hidatidoza	Echinococcosis/hydatidosis	B053
13.	miaza (<i>Chrysomya bezziana</i>)	Old world screwworm (<i>Chrysomya bezziana</i>)	B061
14.	miaza (<i>Cochliomyia hominivorax</i>)	New world screwworm (<i>Cochliomyia hominivorax</i>)	B060
15.	mrzlica doline Rift	Rift Valley fever	A080
16.	mrzlica Q	Q fever	B057
17.	mrzlica West Nile	West Nile fever	N002
18.	osrčnikova vodenica	Heartwater	B055
19.	paratuberkuloza	Paratuberculosis	B059
20.	slinavka in parkljevka	Foot and mouth disease	A010
21.	steklina	Rabies	B058
22.	trihinelozo	Trichinellosis	B062
23.	tripanosomioza (<i>Trypanosoma evansi</i>)	Surra (<i>Trypanosoma evansi</i>)	B215
24.	tularemija	Tularemia	B352
25.	vezikularni stomatitis	Vesicular stomatitis	A020
26.	vranični prisad	Anthrax	B051

BOLEZNI PRAŠIČEV

ZAP. ŠT.	BOLEZEN	MEDNARODNO IME	KODA
1.	afriška prašičja kuga	African swine fever	A120
2.	ikričavost prašičev - cisticerkoza	Porcine cysticercosis	B252
3.	klasična prašičja kuga	Classical swine fever	A130
4.	Nipah virusni encefalitis	Nipah virus encephalitis	N258
5.	prašičji reprodukcijski in respiratorni sindrom-PRRS	Porcine reproductive and respiratory syndrome	B257
6.	TGE - Virusno vnetje želodca in črevesja pri prašičih	Transmissible gastroenteritis	B254
7.	vezikularna bolezen prašičev	Swine vesicular disease	A030

OIE lista – izbor nekaterih
bolezni

Sistemi obveščanja - Svet

- **World Animal Health Information System (WAHIS) – 2013**

Svetovni informacijski sistem o zdravju živali

- Pod okriljem OIE.
- Pokriva bolezni, ki jih ni v OIE listi (53 infekcijskih in ne-infekcijskih bolezni).
- Bolezni, ki so pomembne za prostoživeče živali in je njihovo poročanje pomembno za zgodnje opozarjanje v smeri zaščite zdravja ljudi in živali.

World Animal Health Information Database (WAHIS Interface) – Version 1
Copyright © World Organisation for Animal Health (OIE)
Release date: 30 December 2013 August 2012

> Choose disease:

☒ Terrestrial:

African swine fever (- -)

Wild

☐ Aquatic:

--- Aquatic ---

Domestic

Legend

☒ By six-month period

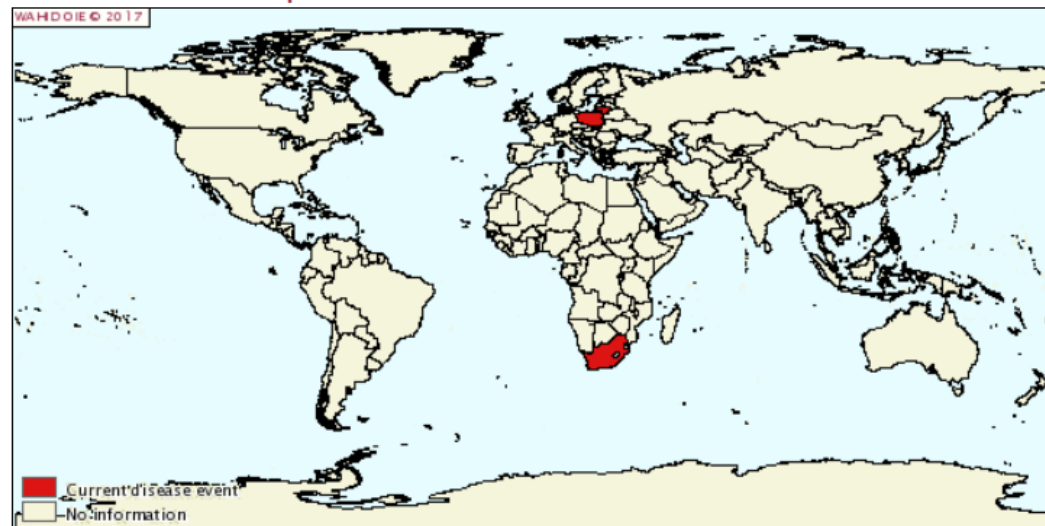
☐ By Month Year:

2017

Report: Jan-Jun

OK

Disease distribution maps

Click on map to zoom in

Sistemi obveščanja - Svet

Informacijski sistem pod okriljem OIE, ki pokriva pomembne bolezni pri prostoživečih živalih, ki niso na listi OIE posebno nevarnih bolezni, kor so npr.:

- Agent causing chronic wasting disease (CWD)
- *Borrelia* spp.
- European brown hare syndrome virus (EBHS)
- *Fascioloides magna*
- *Yersinia pseudotuberculosis*
- *Leptospira interrogans* ssp.
- *Listeria monocytogenes*
- *Pasteurella* spp.
- *Sarcoptes scabiei*
- Botulism

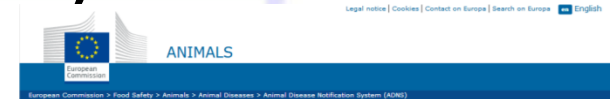

World Animal Health Information Database (WAHIS Interface) – Version 1
Copyright © World Organisation for Animal Health (OIE)
Release date: 30 December 2013 August 2012

Sistemi obveščanja - EU

- Animal Disease Notification System (ADNS)** Council Directive 82/894/EEC – 1982

Sistem obveščanja o živalskih boleznih

ANIMAL DISEASE NOTIFICATION SYSTEM: OUTBREAKS per DISEASE

From 01/01/2017 to 16/04/2017

Last refreshed 19/04/2017 at 15:34:10

Bolezen modrikastega jezika

Disease	Country	Date of last outbreak	N° of outbreaks
ANTHRAX	FRANCE	06/04/2017	1
	TURKEY	24/02/2017	15
		Total :	16

B.T.	CROATIA	18/01/2017	3
	FRANCE	12/04/2017	602
	ITALY	05/04/2017	85
	PORTUGAL	09/01/2017	1
	SPAIN	27/01/2017	1
		Total :	692

Afriška prašičja kuga – divji prašič **APK**

A.S.F.W.B.	ESTONIA	12/04/2017	272
	ITALY	04/04/2017	28
	LATVIA	12/04/2017	219
	LITHUANIA	13/04/2017	151
	POLAND	14/04/2017	106
	UKRAINE	08/04/2017	5
		Total :	781

Sistemi obveščanja - SLO

	21.04.17	Odjava	VENGUŠT GORAZD	
	VURS - OSNOVNA STRAN => Diagnostične preiskave - divje živali =>			
	Kmetija	Volos	Seznam bolezni	Seznam vrst živali

ISKALNIK - DIVJE ŽIVALI

Iskanje glede na zapisnik oz. oznako vzorca

[Vnos ZOVT - splošni](#)

Številka zapisnika

Oznaka vzorca

Iskanje glede na MID gospodarstva oz. uplenitelja/najditelja živali

G-MID KMG-MID

Uplenitelj/najditelj živali

Naslov

Iskanje glede na odvzete vzorce in datum

Datum vzorčenja od do

Datum zaključka preiskave od do

Datum izpisa od do

Iskanje glede na vrsto živali, bolezen, material

Vrsta živali

Kategorija

Bolezen

Material

Iskanje glede na območje oz. organizacijo

Pristojni OU VURS

Vet. organizacija

Občina

Naselje

☐ Izpis v datoteko (xls)

Št. prikazanih zadetkov 100

Stadij zapisnika

☒ V POSTOPKU VNOSA VA

☒ ZAKLJUČEN S STRANI VA

☒ SPREJET NA NVI

☒ ZAKLJUČEN S STRANI NVI

☒ ZAKLJUČEN S STRANI VURS

☐ Samo sum. ali poz. rezultati

☐ Samo ostali neneg. rezultati

Namen, plačnik

☒ Odredba

☒ Stranka

☒ Drugo

Plačnik

Odločba

Št. odločbe

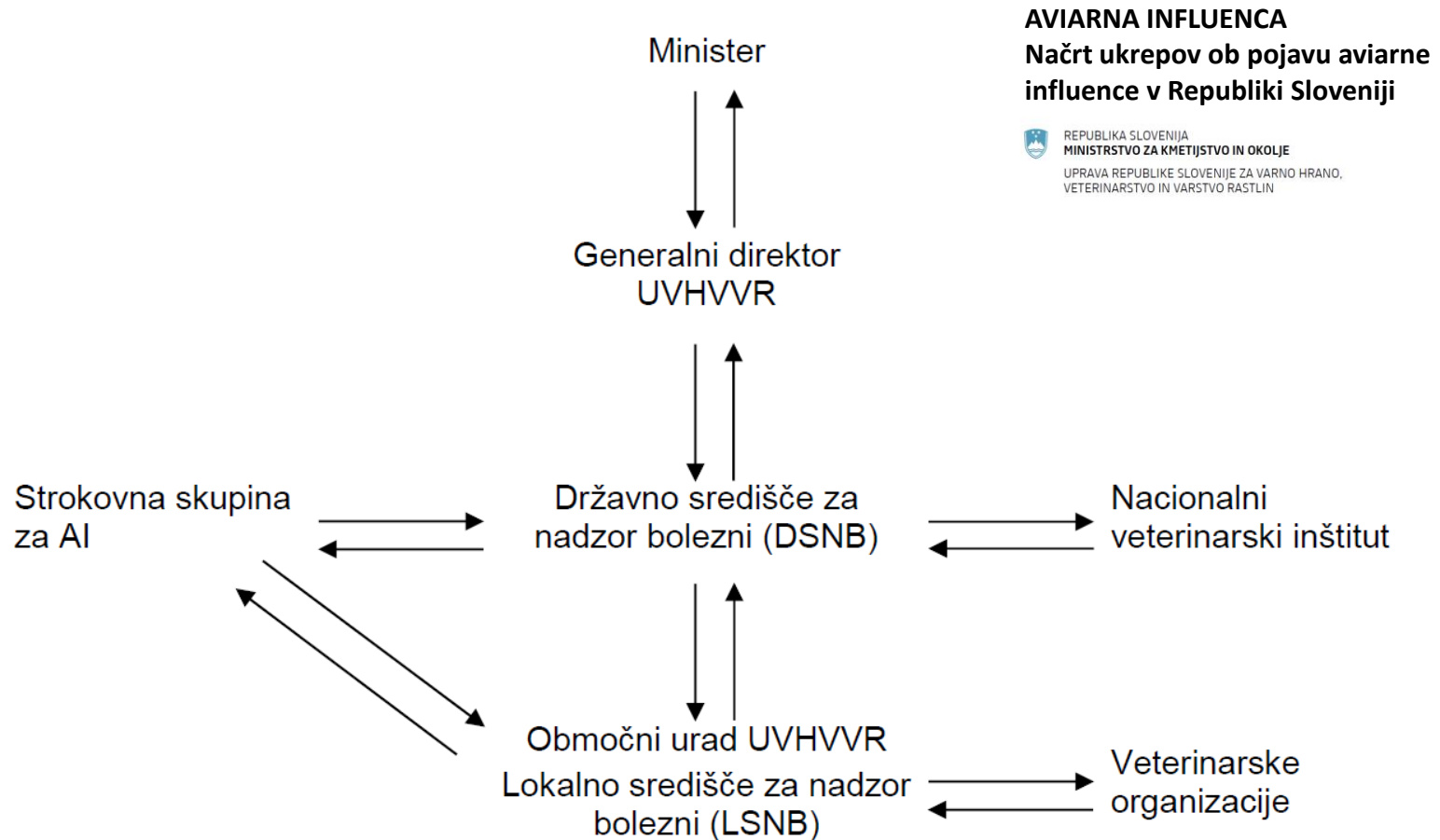
Datum odl.

Leto izvajanja

Leto
2017
2016
2015

Sistemi obveščanja - SLO

Shema delovanja služb prikazuje način sodelovanja in organizacijsko piramido služb pri odločanju o ukrepih ob pojavu posebno nevarnih bolezni živali.

Spremljanje zdravstvenega stanja prostoživečih živali

- **Pasivni monitoring** – je v večini vezan na preiskave poginjenih živali, ki jih lovci dostavijo na sekcijo.
- **Zelo pomembno zadostno število vzorcev/trupel odvzetih s strani lovcev, še posebej poginjenih prašičev (nevarnost izbruha APK, tuberkuloze,.....)!!!**

Evropa in bližnja okolica (37 držav): 25.000 primerov/letno

Slovenija: cca. 60 odstreljenih bolnih ali poginjenih živali/letno

Mörner T, Beasley V. Monitoring for Diseases in Wildlife Populations. In: Norrgren L, Levengood J, eds. Ecology and Animal Health. Uppsala: The Baltic University Programme, 2012: 186-90.

Artois, M. (2012).. 25th OIE Regional commission for Europe.

Spremljanje zdravstvenega stanja prostoživečih živali

- **Aktivni monitoring** – temelji na zbiranju določenega števila vzorcev pri določeni populaciji, v smeri odkrivanja pojavnosti nekega povzročitelja z uporabo antigena ali specifičnih protiteles.
- **Zelo pomembno zadostno število odvzetih vzorcev s strani lovcev!!**

Evropa in bližnja okolica (37 držav): 195.000 primerov/letno

Artois, M. (2012).. 25th OIE Regional commission for Europe.

Mörner T, Beasley V. Monitoring for Diseases in Wildlife Populations. In: Norrgren L, Levensgood J, eds. Ecology and Animal Health. Uppsala: The Baltic University Programme, 2012: 186-90.

Spremljanje zdravstvenega stanja prostoživečih živali

- **Letna odredba**, ki jo izda Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR).

Vzorci odvzeti pri rednem letnem odstrelu s strani lovcev:

- steklina (lisica, . . .),
- klasična prašičja kuga (divji prašič) ,
- afriška prašičja kuga (divji prašič) ,
- aviarna influenza (ptice) ,
- TBC (divji prašič).

REPUBLICA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO
UPRAVA RS ZA VARNOST HRANO,
VETERINARSTVO IN VARSTVO RASTLIN

Državne ustanove
BSS | Skatno

Iskanje

DELOVNA PODROČJA OBLJAVE ZA JAVNOST REGISTRIRANI OBRAZCI IN SPLETNE APLIKACIJE MEDUSKO SREDIŠČE ZAKONODAJA IN DOKUMENTI O UVHVVR

WWW.UVHVVR.GOV.SI / DELOVNA PODROČJA / ZDRAVJE ŽIVALI / DIVJE ŽIVALI / PROGRAMI SPREMLJANJA IN IZKORENINJENJA BOLEZNI PRI DIVJIH ŽIVALIH

Krma
Živali
Zdravje živali
Delovna področja
Bolezni
Spremljanje pojavov bolezni

PROGRAMI SPREMLJANJA IN IZKORENINJENJA BOLEZNI PRI DIVJIH ŽIVALIH

Divje živali predstavljajo nenehno tveganje za prenos povzročiteljev bolezni na domače živali in ljudi. Z zmanjševanjem tega tveganja ter zgodnjim odkrivanjem morebitnih pojavov bolezni v populacijah divjih živali lahko preprečimo velike ekonomske škode ter zmanjšamo ogroženost zdravlja in življenja ljudi. V ta namen Uprava Republike Slovenije za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR) pripravlja letne in večletne programe nadzora bolezni v populacijah divjih živali (Odredba o izvajanju sistematičnega spremljanja stanja bolezni in cepljenj živali - Odredba).

Poročila 2016

Bolezen	1. četrtletje	2. četrtletje	3. četrtletje	4. četrtletje	Letno
Steklina	RAB 1/2016	RAB 2/2016	RAB 3/2016	RAB 4/2016	RAB 2016
Klasična prašičja kuga	KPK 1/2016	KPK 2/2016	KPK 3/2016	KPK 4/2016	KPK 2016

Poročila 2015

Bolezen	1. četrtletje	2. četrtletje	3. četrtletje	4. četrtletje	Letno
Steklina	RAB 1/2015	RAB 2/2015	RAB 3/2015	RAB 4/2015	RAB 2015
Klasična prašičja kuga	KPK 1/2015	KPK 2/2015	KPK 3/2015	KPK 4/2015	KPK 2015

Poročila 2014

Bolezen	1. četrtletje	2. četrtletje	3. četrtletje	4. četrtletje	Letno
Steklina	RAB 1/2014	RAB 2/2014	RAB 3/2014	RAB 4/2014	RAB 2014
Klasična prašičja kuga	KPK 1/2014	KPK 2/2014	KPK 3/2014	KPK 4/2014	KPK 2014

Poročila 2013

Bolezen	1. četrtletje	2. četrtletje	3. četrtletje	4. četrtletje	Letno
Steklina	RAB 1/2013	RAB 2/2013	RAB 3/2013	RAB 4/2013	RAB 2013
Klasična prašičja kuga	KPK 1/2013	KPK 2/2013	KPK 3/2013	KPK 4/2013	KPK 2013

Obveščanje zainteresirane javnosti s strani UVHVVR

Revija Lovec

Programi spremljanja in izkoreninjenja bolezni pri divjih živalih v letu 2014

V letu 2014 so v okviru Odredbe o izvajanju sistematičnega spremljanja stanja bolezni in cepljenj živali v letu 2014 (Ur. l. RS, št. 100/13) predpisani naslednji ukrepi, ki jih je treba izvajati v populacijah divjih živali:

steklina:

- preiskave na prisotnost virusa stekline pri lisicah, uplenjenih v skladu s programom UVHVVR, ter vseh najdenih poginulih in povoženih lisicah, ki jih terja VHS;
- peroralno (prek ust) cepljenje lisic proti steklini;

klasična prašičja kuga (KPK) in afriška prašičja kuga (APK):

- preiskave vzorcev krvi odstreljenih divjih prašičev v skladu s programom UVHVVR.

Več informacij najdete na spletni strani VURS <http://www.uvhvvr.gov.si>.

Preiskave na steklino – prvo četrtletje 2014

V prvem četrtletju 2014 je bilo na preiskavo za steklino poslanih 377 živali z območja 126 občin v Republiki Sloveniji.

Prisotnost virusa stekline ni bila ugotovljena.

Preiskave na KPK v populaciji divjih prašičev – prvo četrtletje 2014

V prvem četrtletju 2014 je bilo z območja sedemnajstih lovskih družin in treh lovišč s posebnim namenom poslanih v preiskavo na klasično prašičjo kugo 47 vzorcev krvi divjih prašičev.

Rezultati vseh preiskav so bili negativni.

Na prisotnost klasične prašičje kuge so bili preiskani tudi organi treh povoženih oziroma najdenih poginulih divjih prašičev. Rezultati preiskav so bili negativni.

Jedrta MAURER WERNIG, dr. vet. med.

Sektor za zdravje in dobrobit živali

*Uprava Republike Slovenije za varno hrano,
veterinarstvo in varstvo rastlin*

Vir: revija Lovec

Zahvala!

Lovišča s posebnim namenom

Lovci

Lovske družine

Univerza v Ljubljani

Lovska zveza *Slovenije*

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO IN OKOLJE
UPRAVA RS ZA VARNO HRANO,
VETERINARSTVO IN VARSTVO RASTLIN

